नेपाल सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वन विभाग
बबरमहल, काठमाण्डौं

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ र सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम
स्वतः प्रकाशन गरिएको विवरण

विषय सूची

१. वन तथा भू-संरक्षण विभागको स्वरुप र प्रकृति.. १-३

२. वन तथा भू-संरक्षण विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार............................. ४-१३

३. विभागबाट प्रदान गरिने सेवाहरु १४-१५

४. सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी १६-१८

५. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि १९

६. निवेदन, उजुरी उपर निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी १९

७. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी.. १९

८. सम्पादन गरेको काम तथा मुख्य उपलब्धीहरु... १९-२४

९. सुचना अधिकारी र प्रमुखको नाम र पद... २५

१०. ऐन, नियम, नियमावली वा निर्देशिकाको सूची.. २५-२६

११. विभागको वेवसाइटको विवरण.. २७

१२ विभागले वर्गीकरण तथा संरक्षण गरेको सुचनाको नामावली र त्यस्तो सुचना संरक्षण गर्न तोकिएको समायावधि.. २७

१३. विभागमा परेका सुचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर सुचना दिएको विवरण............... २७

१४. विभागका सुचनाहरु अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भए सोको विवरण २७

स्वतःप्रकाशन

(ProactiveDisclours)

नेपालको संविधानको धारा २७ मा रहेको नागरिकको सूचनाको हकको भावना बमोजिम सूचनाको हकसम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ र सूचनाको हकसम्बन्धी नियमावली, २०६५ मा प्रत्येक सार्वजनिक निकायले आफ्ना गतिविधिहरुको विवरण ३/३ महिनामा प्रकाशित गर्नु पर्ने कानूनी व्यवस्था छ। यसका लागि ऐन र नियमावलीमा गरी २० वटा शीर्षक तोकिएका छन्। सोही अनुसार देहायका सुचना सूचीकृत गरी प्रकाशन गरिएको छ।

विभागले आफ्नो नियमित विवरण प्रकाशित गर्ने सिलसिलामा आर्थिक बर्ष २०७५।७६ कार्तिक, मंसिर, पुष महिनामा सम्पादित कामको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

मितिः २०७५ माघ १ गते मंगलबार

१.वन तथा भू-संरक्षण विभागको स्वरुप र प्रकृति

वन तथा भू-संरक्षण विभाग, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तर्गतको पाँच वटा विभाग मध्ये एउटा हो। नेपालको वन प्रसाशनको ६ दशकको अवधिमा नेपाल सरकारले लिइएका नीति, कार्यक्रम र जनताको आवश्यकता र वाताबरणीय अवस्थालाई सम्वोधन गर्न समयानुकूल वनको सांगठनिक संरचना र वन व्यवस्थापन शैलिमा परिवर्तन हुँदै आएको छ।

तराईको वन संरक्षण र उपयोगमा ल्याउन वि.स. १९९९ मा काठमहल अड्डाको स्थापना गरि वन प्रशासनको कार्य थालनि भएको थियो। त्यसअन्तर्गत तीन सर्कल र १२ वटा वन जाँच अड्डाहरु स्थापना गरिएका थिए। वि.स. २००७ सालको परिवर्तनपछि वन संगठनमा पनि परिवर्तन भई वि.स.२००८ सालमा दुई सर्कल, ११ डिभिजन र ४४ रेन्ज कार्यालय सहित वन विभागको स्थापना भएको थियो।

वि.सं. २०३३ सालमा राष्ट्रिय वन योजना लागु भएपछि वन संगठनमा परिवर्तन गरी नौ वटा सर्कल, ४० वटा वन डिभिजन र एक सय ७४ वटा रेन्ज कार्यालय स्थापना गरिएको पाईन्छ। वन्यजन्तु संरक्षण र भू-संरक्षण जस्ता कार्य वन विभागले गर्दै आएकोमा, कर्मचारीको दरवन्दी मिलान गरि राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग वि.स.२०३७र भूसंरक्षण विभागको स्थापना वि.स. २०३१ सालमा भएको पाईन्छ।

वि.सं. २०४० सालमा विकेन्द्रीकरणको भावना अनुरुप ५ वटा क्षेत्रीय निर्देशनालय र आ.व. २०४३/०४४ मा देशका ७५ वटै जिल्लामा जिल्ला वन कार्यालयहरू स्थापना गरिए। वि.सं. २०५० सालमा वन विभागको संगठनमा सामान्य हेरफेर भै मुस्ताङ्ग बाहेक ७४ जिल्लाहरूमा जिल्ला वन कार्यालय, ९२ इलाका वन कार्यालय एवं ६९८ रेञ्ज पोष्टहरू रहने गरी वन विभागको संगठन परिमार्जन भयो। हाल ७७ जिल्लामा ८४ वटा डिभिजन वन कार्यालय रहेका छन्। भने जलाधार तथा पहिरो व्यवस्थापन महाशाखा अन्तरगत १ वटा संघीय जलाधार व्यवस्थापन श्रोत केन्द्र (कुलेखानी) र वृहत जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय (४ वटा– कोशी, गण्डकी, कर्णाली, महाकाली) र भू तथा जलाधार व्यवस्थापन

कार्यालय १४ वटा रहेका छन् । वन तथा भू–संरक्षण विभाग रा.प.प्रथम श्रेणीको महानिर्देशकको नेतृत्वमा तीन जना उप-महानिर्देशकहरू रहने गरी विभिन्न तीन वटा महाशाखा र सो अन्तर्गत १९ वटा शाखा सहितको सांगठनिक स्वरुपको रहेको छ । यसै गरी महानिर्देशक अन्तर्गत ५ वटा शाखा तथा सशस्त्र वन सुरक्षा तालिम केन्द चितवन टिकौली प्रत्यक्ष रुपमा रहेका छन्।

१.१वन तथा भू-संरक्षण विभागको दूरदृष्टि, उद्देश्य तथा दीर्घकालिन रणनीतिक योजनाहरु

वन तथा भू-संरक्षण विभागको दूरदृष्टि, उद्देश्य, मुख्य कार्य, तथा दीर्घकालीन रणनीतिक योजनाहरु यस प्रकार रहेका छन् ।

१.१.१ दूरदृष्टि

वन तथा भू-संरक्षण विभागको मुख्य परिलक्ष्य तथा दूरदृष्टि सबै प्रकारका वन स्रोतको दिगो व्यवस्थापनबाट पारिस्थितिकीय सेवालाई सन्तुलित र व्यवस्थित गर्दै वन स्रोतको उत्पादकत्वमा वृद्धिल्याई लाभको न्योयोचित वितरण मार्फत वनपैदावारको आवश्यकताको परिपूर्ति र वनजन्य उद्यमको प्रवर्द्धन गरी गरिबी न्यूनीकरणमा टेवा पुऱ्याउने हो ।

१.१.२ उद्देश्यहरू

उपरोक्त परिलक्ष्य पूरा गर्नको लागि निम्न उद्देश्यहरू लिइएको छ :

(क) वन स्रोतको संरक्षण, दिगो व्यवस्थापन र सदुपयोग गर्ने ।

(ख) जैविक विविधताको संरक्षण, पारिस्थितिकीय प्रणाली र वातावरणीय सेवा बीच सन्तुलन कायम राख्ने ।

(ग) वन क्षेत्रको आवधिक सर्वेक्षण तथा प्राप्त नतिजाहरूको वनव यवस्थापनको लागि उपयोग गर्ने ।

(घ) वन पैदावारको दिगो र भरपर्दो आपूर्ति व्यवस्थापन गर्ने ।

(ङ) राष्ट्रिय तथा स्थानीय अर्थतन्त्रमा योगदान गर्ने ।

(च) वनक्षेत्रको सुशासन कायम गर्ने ।

१.१.३ वन तथा भू-संरक्षण विभागको दीर्घकालीन रणनीतिक योजनाहरु :

- सबै प्रकारमा वनमा दिगो वन व्यवस्थापन
- क्षमतामा अभिवृद्धि र सुशासनमा सुधार
- परिणाममुखी वन प्रसाशन
- प्रभावकारी अनुगमन
- प्रविधि र लगानीको स्तर वृद्धि

१.२ नेपालको वन

भु-धरातलको झण्डै ४४.७४ प्रतिशत भू-भागमा फैलिएको वन क्षेत्र नेपालको सबैभन्दा ठूलो प्राकृतिक सम्पदा हो । वन क्षेत्र कृषि, उर्जा, स्वच्छ पानी र औद्योगिक कच्चा पदार्थको श्रोत हो । जैविक विविधताको प्रचुर भण्डार वन क्षेत्र नेपालको प्रमुख पर्यटकीय गन्तव्य हो । वन क्षेत्र बहुसंख्यक जनताको आय आर्जन र जीविकाको प्रमुख श्रोत हो । करिब ७० प्रतिशत इन्धन, झण्डै ४० प्रतिशत पशु आहारा र अन्य वातावरणीय सेवा वन क्षेत्रबाट उपलब्ध हुँदै आएको छ । वन क्षेत्रको गतिविधिबाट वर्षेनी प्रशस्त राजश्व प्राप्त भइरहेको छ ।

चित्र नं. १ नेपालको वन यस प्रकार छ ।

चित्र नं. २ प्रदेश अनुसार वन क्षेत्रको विव

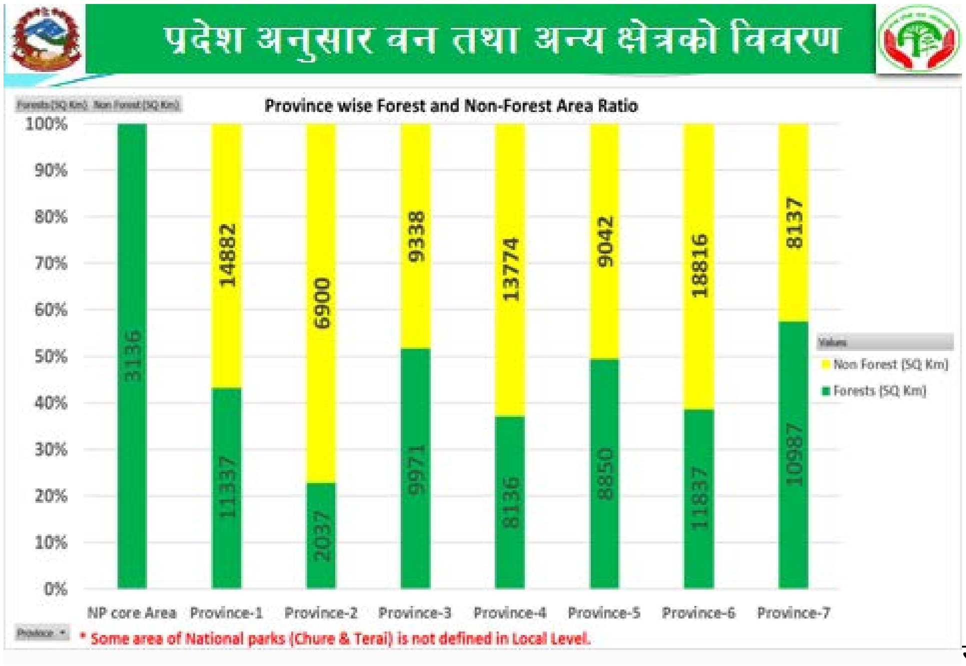

रण

२. वन तथा भू-संरक्षण विभागको काम, कर्तव्य र अधिकार

वन तथा भ-संरक्षण विभागको कार्य संचालन कार्यविधि २०६१ बमोजिम वन तथा भ-संरक्षण विभागका मुख्य कार्यहरू यसप्रकार छन्:

- राष्ट्रिय वन नीति निर्माण, परिमार्जन, अध्यावधिक तथा कार्यान्वयन ।
- वन तथा वातावरण सम्बन्धीअन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता कार्यान्वयन ।
- अन्तर्राष्ट्रिय संघ, संस्था समन्वय, सहयोग र सहजीकरण ।
- वनको वर्गिकरण, वनको दिगो व्यवस्थापनका कार्यबिधि, मापदण्ड सम्बन्धी।
- वन पैदावारको ओसार पसार, आयात तथा विदेश निकासी सम्बन्धी ।
- वन क्षेत्रको भू-उपयोग परिवर्तन र वन क्षेत्रको भू स्वामित्व सम्बन्धी ।
- वन तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण र न्यायिक निरुपण सम्बन्धी ।
- दुर्लभ, लोपोन्मुख तथा प्रतिबन्धित प्रजाति र आनुवांशिक श्रोत सम्बन्धी ।
- वन्यजन्तु पालन, प्रजनन तथा नियमन सम्बन्धी ।
- वन अतिक्रमण नियन्त्रण, सिमसार संरक्षण तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी।
- अन्तरप्रदेशीय वन व्यवस्थापन र भूपरिधि स्तरको व्यवस्थापन सहजीकरण सम्बन्धी।
- वातारणीय सेवा र भुक्तानी सम्बन्धी ।
- सशस्त्र वन रक्षक सम्बन्धी ।
- अन्तरप्रदेशीय वनको विकास, संवर्धन र व्यवस्थापनको नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्माणमा सहयोग र समन्वय, वन क्षेत्रको तथांक तथा सूचना ।
- आयातित वनस्पतिका प्रजातिहरुको प्रवेश, व्यवस्थापन र नियन्त्रण ।

- राष्ट्रियस्तरका पुरुस्कार (जस्तै गणेशमान सिंह सामुदायिक वन राष्ट्रिय पुरुस्कार), राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय गोष्ठी, सेमिनार (जस्तै सामुदायिक वन, साझेदारी वन, वन अधिकृतहरुको राष्ट्रिय गोष्ठी आदि ।
- वन्यजन्तु पालन, प्रजनन, तथा जलचर संरक्षण सम्वन्धि नीति, कानून, मापदण्ड तथा समन्वय र प्रजाति संरक्षण विशेष कार्यक्रम ।
- भू तथा जलाधार संरक्षण, व्यवस्थापन र सदुपयोग ।
- राष्ट्रियस्तरमा ठूला नदीप्रणालीहरुमा आधारित रहि भूस्खलन तथा एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन ।
- राष्ट्रियस्तरमा संवेदनशील, जोखिमपूर्ण, तथा महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान, विश्लेषण, व्यवस्थापन ।
- राष्ट्रियस्तरमा भूस्खलन तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धि अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास नीति निर्माण ।
- भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्वर्द्धन र व्यवस्थपन सम्वन्धि राष्ट्रिय कानून, मापदण्ड र नियमन ।
- वातावरण संरक्षण, जलाधार व्यवस्थापन कार्यहरुको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन ।
- नदीप्रणाली तथा यसका जलाधारक्षेत्रहरुको एकीकृत संरक्षण व्यवस्थापन ।
- राष्ट्रिय स्तरमा पहिरो (भूस्खलन), क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान, नदीउकास जग्गा व्यवस्थापन, सिमसार, तालतलैया, तथा अन्य वातावरणीय सम्वेदनशील क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा नियमन ।
- जलाधारक्षेत्रहरुको सूचना, भूसूचना प्रणालीहरु, नाप नक्शाहरु तयारी तथा अद्यावधिक ।
- राष्ट्रिय महत्वका राजमार्ग, जलविद्युतको जलाशय, पानीका श्रोतहरु, बाढीको प्रकोप/असर, सुखाक्षेत्र, मरुभूमिकरण जस्ता क्षेत्रहरुको दृष्टिकोणले जलाधारहरुको पहिचान, व्यवस्थापन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन ।
- आर्थिक, सांस्कृतिक, पर्यापर्यटकीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका नदीप्रणाली, तालतलैयाका जलाधारहरुको योजना, आयोजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- वृहत पहिरोहरुको अभिलेखिकरण, अध्ययन, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन सम्वन्धि योजना तर्जुमा तथा नियमन ।
- अन्तरप्रदेश फैलिएका नदीप्रणालीहरुको भूजोखिम/भूविपद् व्यवस्थापनका लागि एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन ।
- चुरेतराई मधेश क्षेत्रहरुको एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन ।
- जलावायु परिवर्तन अनुकूलन, समानुकूलन कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा व्यवस्थापन ।
- जलका लागि जलाधार व्यवस्थापन अन्तर्गत शहरी जलाधार, जलविद्युत जलाशयक्षेत्र, विकासका पूर्वाधारहरुको संरक्षण जस्ता कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने र पानीश्रोतको मात्रा र गुणस्तर कायम राख्ने सम्वन्धि आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।
- जलाधार संरक्षण तथा वातावरणीय स्वच्छता सम्वन्धि कार्यमा मन्त्रालय र प्रदेश तथा स्थानीय तहबीच समन्वयकारी भूमिका निर्वाह ।
- प्राकृतिक नदीनाला, ताल, तलैया, पोखरी, सिमसार एवम् जलाधारक्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवम् स्वचछता कायम सम्वन्धिी नीती, योजना, कानून, मापदण्ड र नियमन ।
- मन्त्रालयबाट सम्पादन हुने नीति तथा कानूनको तर्जुमा गर्दा आवश्यक प्राविधिक सहयोग ।
- नीति, कानून तथा मापदण्डको कार्यान्वयनको लागि योजना एवं कार्यक्रम तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा अनुगमन एवं मूल्यांकन ।

वन तथा भू-संरक्षण विभागका महाशाखा कार्यविवरण

१.वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण महाशाखा

- सशस्त्र वन रक्षक सम्बन्धी ।
- वन क्षेत्रको भू-उपयोग परिवर्तन, वन क्षेत्रको भू-स्वामित्व सम्बन्धी ।
- वन तथा वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण र न्यायिक निरुपण सम्बन्धी ।
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन, राहत तथा उद्धार केन्द्र स्थापना र संचालन सम्बन्धी ।
- वन्यजन्तु पालन, प्रजनन, तथा जलचर संरक्षण सम्वन्धि नीति, कानून, मापदण्ड तथा समन्वय र प्रजाति संरक्षण विशेष कार्यक्रम ।
- राष्ट्रिय वनको संरक्षणको लागि आवश्यक नीति, नियम तथा कार्यक्रम तर्जुमा ।
- वन अतिक्रमण तथा वन पैदावारको हानी नोक्सानी रोकथाम ।
- वन डढेलो, मिचाहा प्रजाति लगायत विभिन्न जैविक तथा अजैविक तत्वहरुबाट वन संरक्षण ।
- वनमा लाग्ने रोग तथा किराहरुको नियन्त्रण ।
- साइटिस सम्वन्धी ।
- वन सम्वन्धि प्रविधि विकास तथा प्रमाणीकरण सम्बन्धी ।
- जैविक विविधताको संरक्षणको आवश्यक नीति, निर्माण तथा कार्यक्रम तर्जुमा, समन्वय ।
- दुर्लभ, लोपोन्मुख तथा प्रतिबन्धित प्रजाति ।
- वन संरक्षण सम्वन्धमा परेका विभिन्न उजुरी निवेदन उपर आवश्यक कारवाही गर्ने ।
- सिमसार सम्बन्धी ।

२. वन व्यवस्थापन महाशाखा

- अन्तरप्रदेशीय वनको विकास, संवर्धन र व्यवस्थापनको नीति, कानून तथा मापदण्ड निर्माण सम्बन्धी ।
- देशको वन नीति, रणनीति, योजना, गुरुयोजना निर्माण तथा कार्यान्वयन सम्बन्धी ।
- वनको वर्गिकरण, वनको दिगोव्यवस्थापनसम्बन्धीसहजीकरण।
- वन तथा वातावरण सम्बन्धीअन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौता कार्यान्वयन ।
- अन्तर्राष्ट्रिय संघ-संस्था समन्वय, सहयोग र सहजीकरण।
- वन सम्वन्धमा अन्तर प्रादेशिक नीति निर्माण तथा आवश्यक समन्वय ।
- वन सम्वर्धन, विकास तथा सदुपयोग सम्बन्धी ।
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन (सामुदायिक, साझेदारी, कवुलियति, धार्मिक आदि) सम्बन्धी नीति, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड, कार्यविधि निर्माण सम्बन्धी ।
- आनुवांशिक स्रोत सम्बन्धी ।वीउ बँगैचा स्थापना तथा संचालन सम्बन्धी ।
- निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वन विकास सम्बन्धी ।
- वन पैदावारको ओसार पसार, आयात तथा विदेश निकासी सम्बन्धी ।
- वातारणीय सेवा र भुक्तानी ।
- अन्तरप्रदेशीय वन व्यवस्थापन र भूपरिधि स्तरको व्यवस्थापनसम्बन्धी।
- आयातित वनस्पतिका प्रजातिहरुको प्रवेश, व्यवस्थापन र नियन्त्रण ।
- वनको नक्सांकन, तथ्याँक संकलन, प्रशोधन र प्रकाशन सम्बन्धी ।

३. जलाधार तथाव्यवस्थापन महाशाखा

योजना तथा जलाधार सूचना प्रणाली शाखा, संवेदनशील जलाधार व्यवस्थापन शाखा, सीमसार संरक्षण शाखा, पहिरो व्यवस्थापन शाखा, अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास शाखा, जलवायुजन्य विपद् न्यूनीकरण शाखामा तोकिएका कार्यहरुलाई प्रभावकारी रुपले सम्पादन गर्न आवश्यक समन्वय तथा व्यवस्थापकीय कार्यहरु गर्ने गराउने यस महाशाखाको प्रमुख कार्यहरु हुनेछन् । ठूला नदीप्रणालीमा आधारित जलाधार व्यवस्थापन,राष्ट्रिय स्तरमा जोखिमयुक्त तथा सम्वेदनशील पहिराहरुको अभिलेखिकरण तथा व्यवस्थापकीय योजनाका साथै सतही भूक्षयवाट हुने भूउत्पादकत्वको ह्रास आवश्यक नीति, कार्यक्रम तथा नियमन सम्वन्धि विषयहरुमा संघ, प्रदेश तथा स्थानीय सरकारहरुसंग आवश्यक सहजीकरण र समन्वयको समेत जिम्मेवारी वहन गर्नुपर्नेछ ।

वन तथा भू-संरक्षण विभागमा विभिन्न महाशाखा मातहत रहेका शाखाहरुको कार्य विवरण

१. वन संरक्षण शाखा

- वन नोक्सानी गर्ने जैविक तथा अजैविक तत्वहरु निवारणका लागि नीति, ऐन कानून निर्माण ।
- वन अतिक्रमण, चोरी कटानी नियन्त्रण तथा कानूनी कारवाही ।
- अवैध वन पैदावार निकासी, ओसार-पोसार नियमन ।
- वन संरक्षणमा क्रियाशिल विभिन्न सुरक्षा निकाय तथा सरोकारवालाहरु सित समन्वय ।
- वन डढेलो नियन्त्रण तथा रोकथाम ।
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजनाको लागि वन क्षेत्रको जग्गाको भोगाधिकार उपलब्ध गराउने ।
- व्यापारिक प्रयोजनको लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराउने ।
- वन ऐन, नियम तथा प्रचलित कानूनको कार्यान्वयनमा सहयोग, सहजीकरण ।
- शसस्त्र वन रक्षक परिचालन ।

२. वन्यजन्तु संरक्षण शाखा

- संरक्षण क्षेत्र बाहिर वन्यजन्तु अपराध निवारणका लागि नीति, ऐन कानून निर्माण ।
- चोरी शिकारी तथा वन्यजन्तुको अवैध कारोवार नियन्त्रण तथा कानूनी कारवाही ।
- मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरण र राहत वितरण सहजिकरण ।
- वन्यजन्तु संरक्षणमा क्रियाशिल विभिन्न सुरक्षा निकाय तथा सरोकारवालाहरु सित समन्वय ।
- वन्यजन्तु संरक्षणका लागि शसस्त्र वन रक्षक परिचालन ।
- वन ऐन, नियम तथा राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको कार्यान्वयनमा सहयोग, सहजीकरण ।
- योजनाहरुको प्राथमिकता निर्धारण र योजना निर्माण ।
- विभिन्न आयोजनाहरुसँग समन्वय र विभाग तथा आयोजनाहरुबाट संञ्चालित कार्यक्रमको तर्जुमा, अनुगमन, मूल्याँकन एवम् नियमन ।

३. साइटिस शाखा

- साइटिस सम्वन्धी काम गर्ने वैज्ञानिक निकाय सित समन्वय गर्ने ।
- साइटिसमा वनस्पति तर्फको व्यवस्थापन निकायको रुपमा कार्यान्वयन ।
- साइटिसको अनुसूचिमा परेका वनस्पति र वनस्पतिजन्य उत्पादनको ओसारपोसार तथा व्यापार नियमन ।
- साइटिस सम्बन्धी राष्ट्रिय रिपोर्ट बनाउन मन्त्रालयलाई सहयोग गर्ने ।
- साइटिसको सूचिमा परेका वनस्पतिहरुको अध्ययन, अनुसन्धान तथा तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने ।
- वातावरण संरक्षण संवन्धी प्रचार प्रसार तथा वातावरणीय सन्तुलन राख्न विभिन्न कार्यक्रमहरु निर्माणमा सहयोग ।
- वातावरण संरक्षण ऐन, २०५४ तथा वातावरण संरक्षण नियमावली, २०५४ अनुसार प्रारम्भिक वातावरणीय परिक्षण र वातावरणीय प्रभाव मूल्याकंनको लागि आवश्यक कारवाही गर्ने ।

४. वन प्रविधि विकास तथा प्रमाणीकरण शाखा

- वन विज्ञानका विषयमा विभिन्न प्रविधिहरुको विकास तथा कार्यान्वयन ।
- वन विज्ञानका प्राविधिक विषयमा आइपरेका अन्यौलका विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान गरी प्रमाणीकरण गर्ने ।
- वन विज्ञान विषयमा अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने विभिन्न विश्वविधालय, अनुसन्धान केन्द्रहरु सित समन्वय गर्ने ।

५. वन व्यवस्थापन शाखा

- वन क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनको लागि रणनीतिक, आवधिक योजनाहरु तयारीमा सहयोग ।
- अन्तर प्रादेशिक योजनाहरुको कार्यान्वयनमा आवश्यक सहयोग गर्ने ।
- संचालित कार्यक्रम तथा योजनाहरुको अनुगमन तथा मूल्याँकन ।
- वन पैदावार सदुपयोग सम्वन्धि नीति नियम तर्जुमा ।
- वन पैदावार विक्री वितरण तथा वजार व्यवस्थापन मा सहयोग ।
- वन विकास तथा उत्पादन अभिवृद्धिमा निजी क्षेत्रको सहभागिता सम्बन्धी ।

६. वन सम्वर्धन शाखा

- आर्थिकरुपले महत्वपूर्ण प्रजातिको वंशाणुगत गुणमा सुधार गरी उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।
- भविष्यमा दिगोरुपले उन्नत तथा गुणस्तरीय वीउ उत्पादन गरी वृक्षारोपणको लागि उपलव्ध गराउन वन वीउ बगैंचा स्थापना र व्यवस्थापन ।
- जिल्ला वन कार्यालयहरु, विभिन्न संघसंस्थाहरु, एवं निजीस्तरमा समेत गुणस्तरीय वीउ उपलव्ध गराउने र वीउ स्रोतहरु पहिचान, दर्ता, तथा व्यवस्थापन, वीउ संकलन, प्रशोधन, भण्डारण, तथा वितरणजस्ता कार्यहरुमा सहयोग, समन्वय ।
- 'वन संबर्धन प्रदर्शन स्थल' हरुको स्थापना गरी बिभिन्न उपचार बिधिहरु मध्ये उपयुक्त उपचार विधि प्रमाणीकरण ।
- प्रोभनेन्स परीक्षण लगायतका कार्यहरु ।
- महत्वपूर्ण तर संकटपूर्ण अवस्थामा रहेको प्रजातिहरुको संरक्षण, अनुसन्धान, तथा व्यवस्थापन ।
- वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनका लागि वन सम्वर्धन सम्वन्धी उपयुक्त सामाग्रीहरुको तयारी र वितरण ।
- वन संबर्धन प्रबिधि र वृक्ष सुधार सम्वन्धी ।

७. सहभागितामुलक वन शाखा

- सामुदायिक वन लगायत जनसहभागितामा आधारित अन्य वन व्यवस्थापन पद्धति सम्बन्धमा नीति, नियम, ऐन कानून, निर्देशिका, मापदण्ड बनाउनमा सहयोग ।
- सहभागितामूलक वन व्यवस्थापन पद्धतिको राष्ट्रिय तथ्याँक संकलन, प्रशोधन र प्रकाशन ।
- सहभागितामुलक वन व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय पुरुस्कार संचालन ।
- सहभागितामुलक वन व्यवस्थापन सम्बन्धी राष्ट्रिय गोष्ठी, सभा, सम्मेलन संचालन, व्यवस्थापन ।
- समुदायमा आधारित वन व्यवस्थापनका लागि सहयोगी विकास साझेदार, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ सस्थाहरु, संजालहरु सित समन्वय र सहकार्य ।
- वन संरक्षण तथा विकासमा जनसहभागिता परिचालन ।
- विभिन्न प्रचार प्रसारका सामाग्रीहरु तयारी तथा वितरण ।
- वन विभागका नीति नियम कार्यक्रम जनसमुदाय तथा नीति निर्माताहरुसम्म नियमित प्रवाह ।

८. निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वन शाखा

- निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वन विकास सम्बन्धमा आवश्यक नीति, नियम, निर्देशिका, मापदण्ड निर्माणमा सहयोग ।
- निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वन विकास सम्बन्धमा प्रदेश तथा स्थानीय तहहरु सित समन्वय र सहयोग ।
- निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वन विकास तथा विस्तारका लागि प्रचार प्रसार तथा आवश्यक कार्यक्रमहरु संचालनका लागि विभिन्न राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय संघ, सस्थाहरु सित समन्वय गर्ने ।
- निजी, सार्वजनिक तथा शहरी वनको उपयोग तथा दीगो वन विकास सम्बन्धमा आवश्यक नीति, निर्माणमा सहयोग ।
- वन विकास तथा उत्पादन अभिवृद्धिमा निजी क्षेत्रको सहभागिता सम्बन्धी ।

९. भौगोलिक सूचना प्रणाली तथा नक्सांकन शाखा

- नेपालको वन क्षेत्रमा आएको परिवर्तन सम्बन्धी सूचना संकलन ।
- रिमोट सेन्सिङ तथा अन्य आधुनिक पद्धतिबाट प्राप्त तथ्याँक विश्लेषण तथा नक्साँकन ।
- विभिन्न विषयगत नक्सा तयारी तथा प्रकाशन ।
- विभागका विभिन्न क्रियाकलापको तथ्याँक संकलन तथा नक्सांकन ।
- सूचना तथा तथ्या, प्रवाह प्रणली सुदृढिकरण ।

१०. योजना तथा जलाधार सूचना प्रणाली शाखा

- भू-क्षय तथा जलाधारीय अवस्था सम्वन्धी जोखिम तथा प्रकोप मापन, जलाधार एट्लस लगायत विभिन्न नक्शाकन ।
- उपजलाधारहरुको प्राथमिकता निर्धारण र कार्य योजना निर्माणमा सहयोग ।
- योजना तर्जुमा गर्न आवश्यक जलाधार स्रोतहरुको सूचना प्रणाली विकास, निर्देशिका, मापदण्ड तयार ।
- जलाधार स्रोत संवन्धी भू-जैविक तथा सामाजिक/आर्थिक तथ्याङ्कहरु अध्यावधिक राखी व्यवस्थापन सूचना प्रणालीको व्यवस्थापन ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीयतहहरुका सम्वन्धित निकायहरुसंग जलाधारीय स्रोत सम्वन्धी सूचना आदान प्रदान ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीयतहका अवस्था पहिचान तथा विश्लेषणका आधारमा वार्षिक एवम् आवधिक योजना कार्यक्रमहरु निर्माणमा सहयोग ।

११. संवेदनशील जलाधार व्यवस्थापन शाखा

- जलविद्युत जलाशय, शहरी जलाधारक्षेत्रका पानीश्रोतहरुको व्यवस्थापन, तालतलैया क्षेत्रहरुको जलाधार सिंचाई नहर, रणनैतिक सडक जस्ता अन्य महत्वपूर्ण पूर्वाधारहरुको जलाधार स्तरमा समस्या पहिचान गर्दै सो को व्यवस्थापन सम्वन्धि नीति, योजना, कार्यक्रम पहिचान गर्ने
- भू बिपदवाट जोखिमयुक्त बस्ती क्षेत्र पहिचान, सर्वेक्षण, अभिलेखीकरण, संरक्षण
- जलवायु परिवर्तनका असरहरुका कारणले सुखाग्रस्त क्षेत्र, जल तनाव, बाढीवाट हुने खोला किनार क्षेत्रहरुको पहिचान, सर्वेक्षण, अभिलेखीकरण तथा व्यवस्थापन ।
- पुरातात्विक, धार्मिक तथा सांस्कृतिक महत्व बोकेका क्षेत्रहरुको जलाधार बिवरण तयार गर्ने र सोको संरक्षण व्यवस्थापन ।
- क्षतिग्रस्त भूमि, नदीउकास जग्गा जस्ता क्षेत्रहरुको नक्शांकन गरी सोवाट हुने बहुआयामिक क्षति आंकलन गरी सो सम्वन्धि आवश्यक नीति, कार्यक्रम तथा योजना तर्जुमा गर्दै संघ, प्रदेश र स्थानीयतहका निकायहरुसंग आवश्यक सहजीकरण तथा समन्वय ।

१२. सीमसार संरक्षण शाखा

- राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय पहिचान भएका तालतलैयाहरुको सर्वेक्षण तथा अभिलेखीकरण ।
- जलाधार स्तरमा हुने थिग्रीकरण सर्वेक्षण तथा यसको व्यवस्थापनको लागि आवश्यक योजना, नीति, कार्यक्रम तथा नियमन सम्वन्धि आवश्यक सुझाव सरोकारवालाहरुलाई उपलव्ध गराउने
- ताल तलैयाहरुको संरक्षण तथा प्रवर्द्धनार्थ आवश्यक नीति, योजना तर्जुमा गर्ने र नियमन गर्ने
- सीमसार क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापनको लागि एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन कार्य गर्ने
- तालतलैयाहरुको पुनर्जलभरण सम्वन्धि आवश्यक प्रविधिमूलक कार्यहरु गर्ने
- वातावरणीय सेवा भुक्तानीसम्वन्धि आवश्यक नीति, निर्देशिका तयार गर्ने

१३. पहिरो व्यवस्थापन शाखा

- राष्ट्रियस्तरमा रहेको वृहत् पहिराहररुको सर्वेक्षण, जोखिम आंकलन, सम्वेदनशीलता अध्ययन गर्ने र सोको अभिलेखिकरण गर्ने
- वृहत् पहिराहरुको व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति, नियम, कानून तर्जुमा एवम् नियमन सम्वन्धि आवश्यक कार्यहरु गर्ने
- पहिरोहरुको रोकथाम तथा व्यवस्थापनका लागि प्रविधिमूलक कार्यक्रमहरुको विकास, विस्तार सम्वन्धि कार्यहरु गर्न अन्य शाखाहरुसंग समन्वय र सहजीकरणको वातावरण श्रृजना गर्ने
- विभिन्न भूपरिधिस्तरमा पहिरोवाट हुन जाने असरहरु समेत समावेश गरी Landslide Atlas तयार गर्न र सो सम्वन्धि जानकारी प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई गराउनको लागि आवश्यक सहजीकरण गर्ने
- आकस्मिक रुपमा पहिरोवाट हुने राष्ट्रिय स्तरको क्षतिको तत्काल बिवरण (Rapid Damage Assessment) सम्वन्धि आवश्कय कार्यहरु गर्ने
- प्रदेश सरकारसंग समन्वय तथा सहकार्य गरी पहिरो रोकथामको रणनैतिक योजना तयार तथा कार्यान्वयन
- भू तथा जलाधार संरक्षण सम्वन्धी मौजुदा ऐन नियमहरुमा आवश्यक संशोधन गर्न कारवाही चलाउने
- प्राकृतिक स्रोत व्यवस्थापन गर्ने निकायहरुवीच केन्द्रिय स्तर एवं जिल्ला स्तरमा समन्वय गर्ने आधारशिलाहरु विकास गर्ने,
- आवश्यकतानुसारका विषयहरु (जस्तै नदी उकास जग्गा) सम्वन्धी नीति तथा निर्देशिका तयारी तथा कार्यन्वयन ।

- प्राकृतिक नदीनाला, तालतलैया, पोखरी, सिमसार जस्ता क्षेत्रहरुमा हुन सक्ने प्राकृतिक प्रकोप न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन सम्वन्धि आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।

१४. अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास शाखा

- राष्ट्रिय स्तरका महत्वपूर्ण भूपरिधि क्षेत्रहरुको भूस्खलन तथा जलाधार संरक्षण सम्वन्धी कार्यमूलक अनुसन्धान सम्वन्धि आवश्यक नीति, योजना तथा कार्यक्रम सम्वन्धि आवश्यक कार्यहरु गर्ने
- भू तथा जलाधार संरक्षण सम्वन्धी प्रविधिहरुको स्थलगत प्रदर्शन गर्ने/गराउने ।
- संघ, प्रदेश र स्थानीयतहका लागि भू तथा जलाधार संरक्षण सम्वन्धि ज्ञान, सूचना तथा प्रविधि उपलव्ध गराउने
- प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन सम्वन्धि भूक्षमतामा आधारित ज्ञान, प्रविधि तथा अन्य वैज्ञानिक अध्ययन अनुसनधान गरी प्रदेश तथा अन्तरप्रदेश स्तरमा प्रवर्द्धन एवम् प्रचार प्रसार गर्ने
- प्राकृतिक प्रकोप व्यवस्थापन सम्वन्धि प्रविधि, सूचना तथा अन्य जानकारीहरु प्रदेश सरकार, जलाधार संरक्षण केन्द्र र स्थानीय सरकारका निकायहरुलाई उपलव्ध गराई आवश्यक सहजीकरण, समन्वय गर्ने
- राष्ट्रिय एवं अन्तराष्ट्रिय संस्थाहरुसंग समन्वय तथा सहकार्यको व्यवस्था मिलाउन आवश्यक सहयोग गर्दै समन्वयात्मक अध्ययन अनुसन्धान गर्ने ।
- प्राकृतिक प्रणाली अनुगमन/अध्ययन गर्ने ।

१५. जलवायुजन्य विपद् न्यूनीकरण शाखा

- जलवायुजन्य असरहरुवाट जलाधारीय श्रोतहरु (माटो, पानी तथा अन्य श्रोतहरु)मा परेको असर सम्वन्धि विस्तृत सूचना तथा तथ्यांकहरु संकलन र अद्यावधिक गर्ने
- जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा समानुकुलन सित सम्वन्धित नयां आयोजनाहरुको अवधारणा र प्रस्ताव तयार पार्न सहयोग गर्ने,
- जलवायु परिवर्तन र जलाधार व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित सरकारी निकायहरु, गैह्र सरकारी संस्थाहरु, विकास साझेदार निकायहरुसंग आवश्यक समन्वयको वातावरण मिलाउँदै जलवायुजन्य विपद् न्यूनीकरण सम्वन्धि ज्ञान, प्रविधि र सीपको विकास र विस्तारको लागि आवश्यक सहयोग गर्ने,
- जलवायु परिवर्तनका अनुकूलन तथा समानुकूलन समवन्धि कार्यक्रमहरु प्रदेशस्तरमा समेत सञ्चालनका लागि आवश्यकता अनुसार सहजीकरण तथा समन्वय गर्ने
- जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरहरुको न्यूनीकरण सम्वन्धि राष्ट्रियस्तरमा जलवायु परिवर्तन ज्ञान व्यवस्थापन सम्वन्धी कार्य गर्ने
- जलवायु परिवर्तन सम्वन्धि राष्ट्रिय, अन्तरराष्ट्रिय स्तरका ज्ञान तथा प्रविधिहरुको पहिचान गर्दै श्रोतकेन्द्रको रुपमा विकास गरी प्रदेश र स्थानीय सरकारहरुलाई आवश्यकता अनुसार सहजीकरण र समन्वय गर्ने ।

१६. शसस्त्र वन सुरक्षा शाखा

- वन अतिक्रमण, वन्यजन्तु संरक्षण तथा वन अपराध नियन्त्रण तथा रोकथाम ।
- हातहतियारको नियमित मर्मत संभार तथा संरक्षण ।
- कार्यालय, कार्यालय सामाग्री तथा बरामद भएका बस्तुभाव, जिन्सीको संरक्षण

१७. शसस्त्र वन रक्षक **ब्यारेकहरु**

- प्रदेश भित्र रहेको वन अतिक्रमण, वन्यजन्तु संरक्षण तथा वन अपराध नियन्त्रण तथा रोकथाम ।
- हातहतियारको नियमित मर्मत संभार तथा संरक्षण ।
- माथिल्ला निकायको आदेश बमोजिम अन्य प्रदेशमा समेत परिचालन भई वन अपराध नियन्त्रण ।

- कार्यालय, कार्यालय सामाग्री तथा बरामद भएका बस्तुभाव, जिन्सीको संरक्षण

१८. सशस्त्र वन रक्षक तालिम केन्द्र

- सशस्त्र वन रक्षकहरुलाई सेवा प्रवेश तथा रिफ्रेशर तालिमहरु संचालन गर्ने ।
- सशस्त्र वन रक्षकहरुको तन्दुरुस्ती र कर्तव्यपरायणता अभिवृद्धि सम्बन्धी तालिम संचालन ।
- आखेटोपहारहरुको संरक्षण ।
- वन अतिक्रमण, वन्यजन्तु संरक्षण तथा वन अपराध नियन्त्रण तथा रोकथाम ।
- हातहतियारको नियमित मर्मत संभार तथा संरक्षण ।

१९. कर्मचारी प्रशासन शाखाको कार्यविवरण

विभाग र मातहतका कार्यालयहरुको समग्र व्यवस्थापनको मुख्य दायित्व कर्मचारी प्रशासन शाखा रहनेछ । यस शाखाको उद्देश्यविभाग तथा अन्तर्गतका कार्यालयहरुको कर्मचारीको पदपूर्ति, सरुवा, दरवन्दी श्रृजना, अभिलेख तयारी लगायत कर्मचारीको सेवा सुविधा सम्वन्धी दैनिक प्रशासन तथा कार्यालयका भौतिक सम्पत्ती समेतको उचित संरक्षणको व्यवस्था मिलाउने रहनेछ । यस शाखाले विभागको आवश्यकता अनुसारको वेभसाइट, बनाउने, तथ्याँक डाटावेस तयारी गर्ने, विभिन्न कम्पयुटर हार्डवेयर र सफटवेयरको विकास, मर्मत, सम्भार तथा रहेका कम्पयुटर टाइपिङ लगायतका सम्पूर्ण कार्य गर्ने छ ।

२०.आर्थिक प्रशासन शाखाको कार्यविवरण

विभागको सम्पूर्ण आर्थिक प्रशासन र कारोवार हेर्ने गरी आर्थिक प्रशासन शाखाको व्यवस्था गरिएको छ । यस शाखाले सालवसाली रुपमा तर्जुमा हुने वजेट तथा कार्यक्रमको लागि वजेट अनुमान तयार गर्ने, यसको लागि आवश्यक तथ्यांक, विवरण संकलन गर्ने, स्वीकृत वजेट वाडफाड, अख्तियारी तयार पर्ने, विनियोजन धरौटी, राजश्व आम्दानीको लेखा राख्ने, यस्को मांसिक, चौमासिक, अर्धवार्षिक, वार्षिक विवरण तयार पारी सो को आन्तरिक तथा अन्तिम लेखापरीक्षण गराउने, लेखा परिक्षणवाट दर्शाइएका वेरुजुहरुको लगत राख्ने, आवश्यक प्रमाण जवाफ तयार पारी वेरुजु फछर्यौट गराउने, वैदेशिक सहयोग समावेश भएका वजेटहरुका हकमा दातृसंस्थाहरुलाई आवश्यक आयोजना विवरण तयार गर्ने लगायतका विभागको आर्थिक सल्लाहकारको रुपमा कार्य गर्नेछ ।

२१. ऐन नियम परामर्श शाखाको कार्यविवरण

विभागमा आई पर्ने कानूनी समस्यासंग सम्वन्धित आदेश, कानूनी परामर्श दिन र वन सम्वन्धी ऐन नियम समयानूकुल संशोधन गर्ने आदि कार्यहरु गर्ने गरि कानून सेवा अन्तर्गत रा. प. तृ. श्रेणीका अधिकृत रहने व्यवस्था गरिएको छ ।

चित्र नं. ३

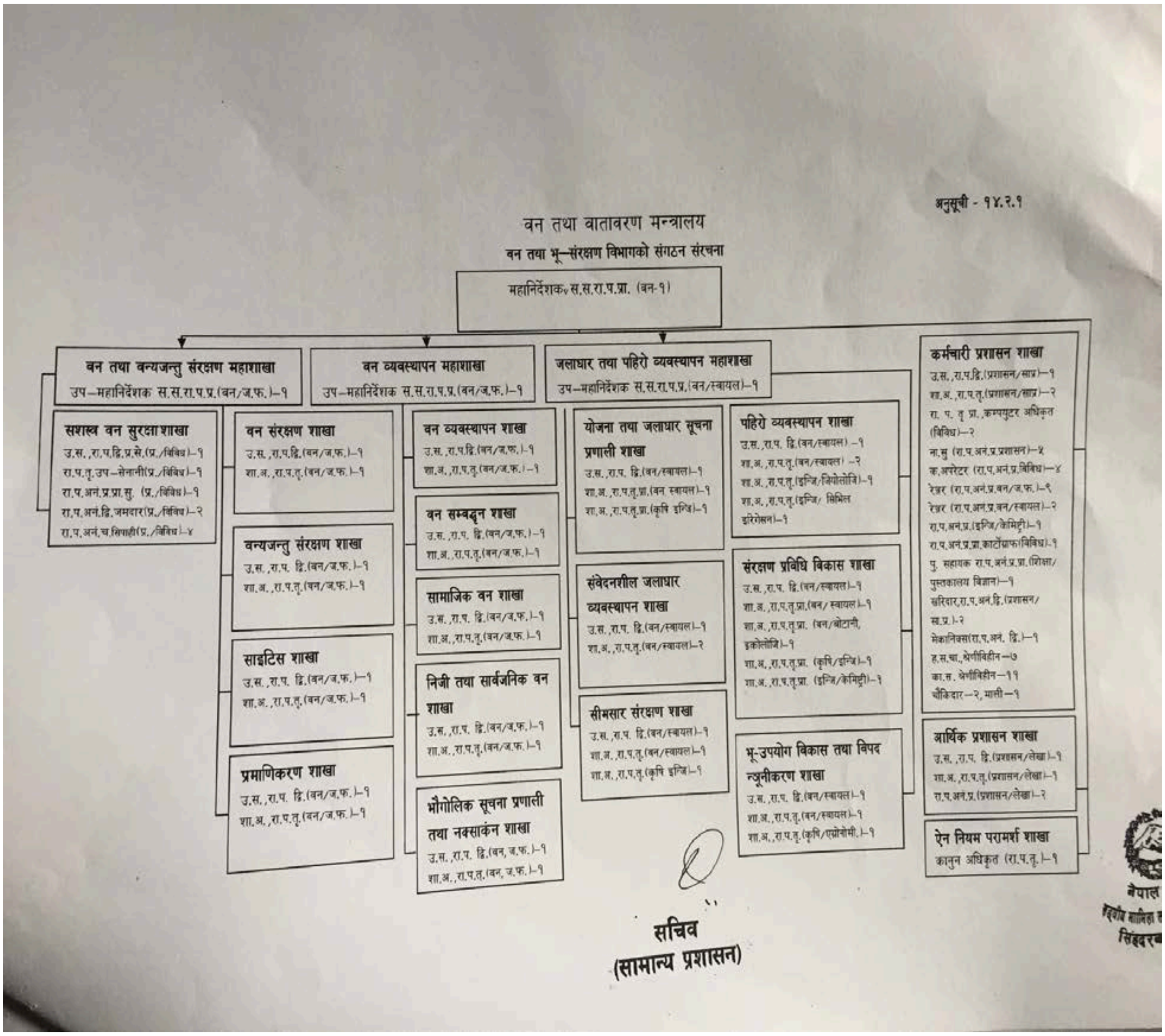
अनुसूची - १४.२.१
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
वन तथा भू–संरक्षण विभागको संगठन संरचना
महानिर्देशक, स.स.रा.प.प्रा. (वन-१)
वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण महाशाखा
उप–महानिर्देशक स.स.रा.प.प्र.(वन/ज.फ.)–१
सशस्त्र वन सुरक्षा शाखा
उ.स.,रा.प.द्वि.प्र.से.(प्र./विविध)–१
रा.प.तृ.उप–सेनानी(प्र./विविध)–१
रा.प.अनं.प्र.प्रा.सु. (प्र./विविध)–१
रा.प.अनं.द्वि.जमदार(प्र./विविध)–२
रा.प.अनं.च.सिपाही(प्र./विविध)–४
वन संरक्षण शाखा
उ.स.,रा.प.द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
वन्यजन्तु संरक्षण शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
साइटिस शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
प्रमाणिकरण शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
वन व्यवस्थापन महाशाखा
उप–महानिर्देशक स.स.रा.प.प्र.(वन/ज.फ.)–१
वन व्यवस्थापन शाखा
उ.स.,रा.प.द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
वन सम्वर्द्धन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
सामाजिक वन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/ज.फ.)–१
भौगोलिक सूचना प्रणाली तथा नक्सांकन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन,ज.फ.)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन,ज.फ.)–१
जलाधार तथा पहिरो व्यवस्थापन महाशाखा
उप–महानिर्देशक स.स.रा.प.प्र.(वन/स्वायल)–१
योजना तथा जलाधार सूचना प्रणाली शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा.(वन स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा.(कृषि इन्जि)–१
संवेदनशील जलाधार व्यवस्थापन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/स्वायल)–२
सीमसार संरक्षण शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(कृषि इन्जि)–१
पहिरो व्यवस्थापन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल) –१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/स्वायल) –२
शा.अ.,रा.प.तृ.(इन्जि/जियोलोजि)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(इन्जि/ सिभिल इरिगेसन)–१
संरक्षण प्रविधि विकास शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा.(वन/ स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा. (वन/बोटानी, इकोलोजि)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा. (कृषि/इन्जि)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.प्रा. (इन्जि/केमिष्ट्री)–१
भू-उपयोग विकास तथा विपद न्यूनीकरण शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(वन/स्वायल)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(कृषि/एग्रोनोमी.)–१
कर्मचारी प्रशासन शाखा
उ.स.,रा.प.द्वि.(प्रशासन/साप्र)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(प्रशासन/साप्र)–२
रा. प. तृ प्रा.,कम्प्युटर अधिकृत (विविध)–२
ना.सु (रा.प.अनं.प्र.प्रशासन)–५
क.अपरेटर (रा.प.अनं.प्र.विविध)–४
रेञ्जर (रा.प.अनं.प्र.वन/ज.फ.)–९
रेञ्जर (रा.प.अनं.प्र.वन/स्वायल)–२
रा.प.अनं.प्र.(इन्जि/केमिष्ट्री)–१
रा.प.अनं.प्र.प्रा.कार्टोग्राफ(विविध)–१
पु. सहायक रा.प.अनं.प्र.प्रा.(शिक्षा/ पुस्तकालय विज्ञान)–१
खरिदार,रा.प.अनं.द्वि.(प्रशासन/ सा.प्र.)–२
मेकानिक्स(रा.प.अनं. द्वि.)–१
ह.स.चा.,श्रेणीविहीन–७
का.स. श्रेणीविहीन–११
चौकिदार–२, माली–१
आर्थिक प्रशासन शाखा
उ.स.,रा.प. द्वि.(प्रशासन/लेखा)–१
शा.अ.,रा.प.तृ.(प्रशासन/लेखा)–१
रा.प.अनं.प्र.(प्रशासन/लेखा)–२
ऐन नियम परामर्श शाखा
कानुन अधिकृत (रा.प.तृ.)–१
सचिव
(सामान्य प्रशासन)
नेपाल
सिंहदर

३. विभागबाट प्रदान गरिने सेवाहरु

संरक्षण क्षेत्र भन्दा वाहिर रहेको वन क्षेत्रको दिगो संरक्षण, व्यवस्थापन र उपयोग गर्ने एक मात्र सरकारी निकाय वन तथा भू-संरक्षण विभाग भएकोले वन विभाग अन्तर्गत रहेको चार तहः वन विभाग, जिल्ला वन कार्यालय, सेक्टर वन कार्यालय र ईलाका वन कार्यालय मार्फत आफ्नो सेवा प्रदान गर्दछ । विभागबाट प्रदान गरिने सेवाहरु निम्न प्रकारका छन् ।

- वन पैदावारको संरक्षण सम्वर्धन तथा विकास र सदुपयोग सम्वन्धी कार्य
- वन संरक्षण /व्यवस्थापन/सदुपयोग तथा वृक्षारोपण सम्वन्धी कार्यक्रमको तर्जुमा
- वन पैदावारको विक्री वितरण सम्वन्धी निती नियम तर्जुमा
- वन विकास अन्तरगत संचालन हुने कार्यक्रमहरुको तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
- वन संरक्षण तथा विकास वारे जन चेतना अभिवृद्धि गर्न प्रचार प्रसार गर्ने
- निजी वन विकासको लागि सुचना प्रवाह गरि प्रविधि उपलव्ध गराउने
- कृषि वन वाली विकास तथा विस्तार गर्न प्रचार प्रसार गरि सर्वसाधारण जनतामा उत्प्रेरणा जगाउने
- कवुलीयती वन सम्वन्धी कार्य, गरिवीको रेखामुनीका लागि कवुलियती वन कार्यक्रम
- वातावरणीय प्रभाव मूल्याकंन सम्वन्धी कामकारवाही
- वन पैदावारको हानी नोक्सानी तथा अतिक्रमण सम्वन्धी कारवाही
- सामुदायिक वन सम्वन्धी नीति नियम वारे जानकारी गराउने तथा उपभोक्ता, संघ संस्थासंग समन्वय गर्ने
- भू तथा जलाधार संरक्षण, व्यवस्थापन र सदुपयोग गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरमा ठूला नदीप्रणालीहरुमा आधारित रहि भूस्खलन तथा एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरमा संवेदनशील, जोखिमपूर्ण, तथा महत्वपूर्ण जलाधार क्षेत्रहरुको पहिचान, विश्लेषण, व्यवस्थापन गर्ने ।
- राष्ट्रियस्तरमा भूस्खलन तथा जलाधार व्यवस्थापन सम्वन्धि अनुसन्धान तथा प्रविधि विकास नीति निर्माण गर्ने ।
- भू तथा जलाधार क्षेत्रको संरक्षण, सम्वर्द्धन र व्यवस्थपन सम्वन्धि राष्ट्रिय कानून, मापदण्ड र नियमन गर्ने ।
- वातावरण संरक्षण, जलाधार व्यवस्थापन कार्यहरुको नियमित अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने ।
- नदीप्रणाली तथा यसका जलाधारक्षेत्रहरुको एकीकृत संरक्षण व्यवस्थापन गर्ने ।
- राष्ट्रिय स्तरमा पहिरो (भूस्खलन), क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान, नदीउकास जग्गा व्यवस्थापन, सिमसार, तालतलैया, तथा अन्य वातावरणीय सम्वेदनशील क्षेत्रको व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने ।
- जलाधारक्षेत्रहरुको सूचना, भूसूचना प्रणालीहरु, नाप नक्शाहरु तयारी तथा अद्यावधिक गर्ने ।
- राष्ट्रिय महत्वका राजमार्ग, जलविद्युतको जलाशय, पानीका श्रोतहरु, बाढीको प्रकोप/असर, सुखाक्षेत्र, मरुभूमिकरण जस्ता क्षेत्रहरुको दृष्टिकोणले जलाधारहरुको पहिचान, व्यवस्थापन योजना निर्माण तथा कार्यान्वयन गर्ने ।
- आर्थिक, सांस्कृतिक, पर्यापर्यटकीय, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय महत्वका नदीप्रणाली, तालतलैयाका जलाधारहरुको योजना, आयोजना तर्जुमा तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

- वृहत पहिरोहरुको अभिलेखिकरण, अध्ययन, अनुसन्धान तथा व्यवस्थापन सम्वन्धि योजना तर्जुमा तथा नियमन गर्ने ।
- अन्तरप्रदेश फैलिएका नदीप्रणालीहरुको भूजोखिम/भूविपद् व्यवस्थापनका लागि एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन गर्ने ।
- चुरेतराई मधेश क्षेत्रहरुको एकीकृत जलाधार व्यवस्थापन गर्ने ।
- जलावायु परिवर्तन अनुकूलन, समानुकूलन कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
- जलका लागि जलाधार व्यवस्थापन अन्तर्गत शहरी जलाधार, जलविद्युत जलाशयक्षेत्र, विकासका पूर्वाधारहरुको संरक्षण जस्ता कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने र पानीश्रोतको मात्रा र गुणस्तर कायम राख्ने सम्वन्धि आवश्यक कार्यहरु गर्ने ।
- जलाधार संरक्षण तथा वातावरणीय स्वच्छता सम्वन्धि कार्यमा मन्त्रालय र प्रदेश तथा स्थानीय तहबीच समन्वयकारी भूमिका निर्वाह गर्ने ।
- प्राकृतिक नदीनाला, ताल, तलैया, पोखरी, सिमसार एवम् जलाधारक्षेत्रको वातावरणीय संरक्षण एवम् स्वचछता कायम सम्वन्धिी नीती, योजना, कानून, मापदण्ड र नियमन गर्ने ।

तालिका नं. १ वन तथा भू-संरक्षण विभागको नागरिक वडापत्र

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

वन तथा भू - संरक्षण विभाग

नागरीक वडापत्र

क.सं.	प्रदान गरिने सेवा (कार्य विवरण)	सेवा प्रदान गर्ने शाखा तथा महाशाखाहरु
१	वातावरणिय प्रभाव मुल्यांकन सम्बन्धी कारवाही	साइटिस शाखा
२	वन पैदावारको विक्री वितरण सम्बन्धी नीति नियम तर्जुमा	वन व्यवस्थापन शाखा
३	वन पैदावारको हानि नोक्सानी तथा वन अतिक्रमण सम्बन्धी कारवाही	वन संरक्षण शाखा
४	वन पैदावारको संरक्षण सम्बर्धन तथा विकास र सदुपयोग सम्बन्धी कार्य	वन व्यवस्थापन शाखा
५	कवुलियति वन सम्बन्धी कारवाही	सामाजिक वन शाखा
६	वन संरक्षण/व्यवस्थापन/सदुपयोग तथा वृक्षारोपण सम्बन्धी कार्यक्रमको तर्जुमा	वन सम्बर्द्धन शाखा
७	निजि वन विकासको लागि सुचना प्रवाह गरि प्रविधि उपलब्ध गराउने	निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
८	कृषि वन वालि विकास तथा विस्तार गर्न प्रचारप्रसार गरि सर्वसाधरण जनतामा उत्प्रेरणा जगाउने	निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
९	सामुदायिक वन सम्बन्धी नीति नियम बारे जानकारी गराउने तथा उपभोक्ता संघ संग समन्वय गर्ने	सामाजिक वन शाखा
१०	वन विभाग अर्न्तगत संचालन हुने कार्यक्रमहरुको तर्जुमा, अनुगमन तथा मूल्यांकन	प्रमाणिकरण शाखा

११	वन संरक्षण तथा विकास बारे जन चेतना अभिवृद्धि गर्न प्रचार प्रसार गर्ने	सामाजिक वन शाखा
१२	गरिवीका रेखामुनिका लागि कबुलियति वन कार्यक्रम	सामाजिक वन शाखा
१२	सिमसार क्षेत्रको संरक्षण	सिमसार शाखा/वन्यजन्तु शाखा
१३	योजना तर्जुमा तथा जलाधार सूचना प्रवाह गर्ने	योजना तथा जलाधार सूचना प्रणाली शाखा
१४	भू-उपयोगको विकास गर्ने तथा विपत व्यवस्थापनको न्यूनिकरण गर्ने	भू-उपयोग विकास तथा विपत न्यूनिकरण शाखा
१५	संरक्षण प्रविधिको विस्तार गर्ने	संरक्षण प्रविधि विकास शाखा
१६	पहिरोको व्यवस्थापन गर्ने कार्य	पहिरो व्यवस्थापन शाखा
१६	संवेदनशिल जलाधार क्षेत्रको व्यवस्थापन गर्ने कार्य	संवेदनशिल जलाधार व्यवस्थापन शाखा

४. सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

तालिका नं. ४ सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

सि.नं.	**शाखा**	**कर्मचारीको नाम**	**पद**	**कैफियत**
१	**वन तथा वन्यजन्तु संरक्षण महाशाखा**	डा. राजेन्द्र के.सी.	उपमहानिर्देशक	
		माधुरी कार्की	उपसचिव प्रा.	वन्यजन्तु शाखा
		नविन गिरी	उपसचिव प्रा.	साइटिस शाखा
		राकेश कर्ण	उपसचिव प्रा.	संरक्षण शाखा
		सवनम पाठक	सहायक वन अधिकृत	वन्यजन्तु शाखा
		डम्मर भण्डारी	सहायक वन अधिकृत	साइटिस शाखा
		गोविन्दराज पाण्डे	सहायक वन अधिकृत	संरक्षण शाखा
		उत्तम चापागाई	सहायक वन अधिकृत	संरक्षण
		शान्तराम बराल	सहायक वन अधिकृत	प्रमाणिकरण
		दिपेन्द्र क्षेत्री	रेन्जर	वन्यजन्तु शाखा
		सर्मिला तिमिल्सिना	रेन्जर	साइटिस शाखा
		राघवेन्द्र प्रताप चौधरी	रेन्जर	संरक्षण शाखा
		अनिल साह	रेन्जर	प्रमाणिकरण शाखा
२.	**वन व्यवस्थापन शाखा**	डा. अनुजराज शर्मा	उपमहानिर्देशक	
		जीवनाथ पौडेल	उपसचिव प्रा.	व्यवस्थापन शाखा

		राजेन्द्र न्यौपाने	उपसचिव प्रा.	वन सम्बर्द्धन शाखा
		प्रेम खनाल	उपसचिव प्रा.	सामाजिक वन शाखा
		इन्द्र प्रसाई	उपसचिव प्रा.	निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
		प्रकाश अर्याल	सहायक वन अधिकृत	व्यवस्थापन शाखा
		खगेन्द्र दुलाल	सहायक वन अधिकृत	वन सम्बर्द्धन शाखा
		चिरञ्जिवी थापा मगर	सहायक वन अधिकृत	सामाजिक वन शाखा
		राकेश रञ्जन दास	सहायक वन अधिकृत	निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
		राज कुमार रिमाल	सहायक वन अधिकृत	भौगोलिक सूचना प्रणाली
		सावित्री खनाल	रेन्जर	व्यवस्थापन शाखा
		कल्पना ज्ञावाली	रेन्जर	वन सम्बर्द्धन शाखा
		मुना मगर	रेन्जर	सामाजिक वन शाखा
		विराट लम्लाल	रेन्जर	निजी तथा सार्वजनिक वन शाखा
		रमेश दुलाल	रेन्जर	भौगोलिक सूचना प्रणाली
३.	**जलाधार तथा पहिरो व्यवस्थापन महाशाखा**	खुश्चेभ श्रेष्ठ	उपमहानिर्देशक	
		विजेन्द्र कृष्ण सिंह	उपसचिव प्रा.	सिमसार संरक्षण शाखा
		डा.प्रेम प्रसाद पौडेल	उपसचिव प्रा.	योजना तथा जलाधार संरक्षण शाखा
		सुमना देवकोटा	उपसचिव प्रा.	संवेदनशिल जलाधार व्यवस्थापन शाखा
		प्रकाश सिंह थापा	उपसचिव प्रा.	संरक्षण प्रविधि विकास शाखा
		सुन्दर शर्मा	उपसचिव प्रा.	पहिरो व्यवस्थापन शाखा
		श्याम सुन्दर श्रेष्ठ	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	भू-उपयोग विकास तथा विपत न्यूनिकरण शाखा
		इन्दिरा मुलेपती	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	पहिरो व्यवस्थापन शाखा
		महेश ढुंगाना	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	पहिरो व्यवस्थापन शाखा
		यमुना कँडेल	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	संरक्षण प्रविधि शाखा
		निर्मल थापा	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	संवेदनशिल जलाधार व्यवस्थापन शाखा
		सुदिप खड्का	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	योजना तथा जलाधार संरक्षण शाखा
		पासाङ तामाङ	सहायक भू-संरक्षण	सिमसार संरक्षण शाखा

			अधिकृत	
		दिपेश गुरागाई	कृषि इन्जिनियर	सिमसार संरक्षण शाखा
		अमृत कुमार पाखिन	इन्जिनियर	पहिरो व्यवस्थापन शाखा
		उत्तम श्रेष्ठ	बालि विकास अधिकृत	भू-उपयोग विकास तथा विपत न्यूनिकरण शाखा
		रोवट महरा	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	भू-उपयोग विकास तथा विपत न्यूनिकरण शाखा
		शान्त कुमार शाही	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	संवेदनशिल जलाधार व्यवस्थापन शाखा
		ठाकुर प्रसाद मग्राती	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	संरक्षण प्रविधि शाखा
		स्मृति रेग्मी	सहायक भू-संरक्षण अधिकृत	भू-उपयोग विकास तथा विपत न्यूनिकरण शाखा
		बलराम प्रजापति	भू-संरक्षण सहायक	सिमसार संरक्षण शाखा
		निमेश आचार्य	भू-संरक्षण सहायक	योजना तथा जलाधार संरक्षण शाखा
		मुना निरौला	भू-संरक्षण सहायक	संरक्षण प्रविधि शाखा
५.	**प्रशासन शाखा**	बसन्तराज पुरी	उपसचिव	प्रशासन शाखा
		बद्री प्रसाद शर्मा वाग्ले	शाखा अधिकृत	प्रशासन शाखा
		टेकनाथ दाहाल	शाखा अधिकृत	प्रशासन शाखा
		नरेन्द्र महर्जन	कम्प्युटर अधिकृत	प्रशासन शाखा
		गोपाल प्रसाद बराल	ना.सु.	प्रशासन शाखा
		बालकृष्ण भण्डारी	ना.सु.	प्रशासन शाखा
		नित्य राज अर्याल	ना.सु.	प्रशासन शाखा
		रमा घिमिरे	ना.सु.	प्रशासन शाखा
		बसन्त के.सी	ना.सु.	प्रशासन शाखा
६.	**आर्थिक प्रशासन शाखा**	रविलाल शर्मा	लेखा प्रमुख (उपसचिव)	
		खगराज पौडेल	लेखा अधिकृत	
		वीर बहादुर तिम्सिना	लेखापाल	
७.	**ऐन नियम परामर्श शाखा**	हरिसिंह धामी	कानुन अधिकृत	

५ सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

वन तथा भू-संरक्षण विभागबाट प्रदान गरिने सेवामा दस्तुर लाग्दैन । तर CITES मा सुचिकृत प्रजातिहरुको नमुना (specimen) विदेश निकाशी गर्दा CITES Certificateजारी गर्नुपर्ने हुन्छ । CITES Export Permit वापत रु. १००० दस्तुर लाग्छ ।

६. निवेदन, उजुरी उपर निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

निवेदन महानिर्देशक समक्ष दिनुपर्ने, उजुरी उपर टिप्पणी मार्फत निर्णय गरिने र सो को निर्णय गर्ने अधिकारी वन तथा भू-संरक्षण विभागका महानिर्देशक ।

७. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

विभागले गरेका निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी वन तथा वातावरण मन्त्रालयका सचिव ।

८. सम्पादन गरेको काम तथा मुख्य उपलब्धीहरु

८.१ कार्यक्रम तर्फ

कार्यप्रगतिको अवस्था (२०७५ पौष २९ सम्म)

कार्यक्रम/क्रियाकलापको नाम	खर्च शिर्षक	ईकाई	परिमाण	वजेट (लाखमा)	कार्यप्रगतिको अवस्था
१.१. संकटापन्न लोपोन्मुख प्रजातिको संरक्षण योजना तयारी	२९६११	प्रजाति/स्थान	३	१२	चाँप, सतिसाल र ओखर प्रजाति छनौट गरी सेवाप्रदायक मार्फत कार्यक्रम संचालनको लागि सूचना प्रकाशनको चरणमा रहेको।
१.२. संकटापन्न प्रजातिको Seed orchard and seed stand स्थापना गर्ने	२९६११	वटा	३	३०	
१.३ राष्ट्रिय वीउ केन्द्र र प्रयोगशाला (National Seed Centre and Laboratory) स्थापना (प्रमाणिकरण समेत)	२९६११	वटा	१	१००	कार्यालय स्थापना भैसकेको, कार्यक्रम र कार्ययोजना तयारी भएको
१.४. सामुदायिक वन अध्ययन केन्द्र, ठोकर्पा, सिन्धुपाल्चोक	२९६११	वटा	१	८०	डिजाइनको लागि समन्वय भैरहेको
१.५. वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको अन्तरक्रिया र प्रचार प्रसार	२२५१२	प्याकेज	१	२०	निरन्तर चलिरहेको
१.६. अन्तरप्रदेश समन्वय, बैठक	२२५१२	प्याकेज	१	५	
१.७. संघीय वन सम्बन्धि निर्देशिका तर्जुमा, परिमार्जन	२२५२२	वटा	१	४	विभिन्न निर्देशिकाहरु परिमार्जन भएको (आपुति, वन पैदावावरा विक्री वितरण निर्देशिका) अर संचालनमा भैरहेको
१.८. संघीय वन ऐन, नीति, निर्देशिका अभिमुखीकरण	२२५२२	वटा	७	२१	वन ऐनको अन्तिम मस्यौदा तयार गरी पेश भएको
१.९. सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन प्रवर्धनका कार्यविधि तयार	२२५२२	वटा	१	३	कार्यविधि तयार गरी स्वीकृत भैसकेको
१.१०. दिगो वन व्यवस्थापनका आधार र सूचकहरु तयार गर्ने	२२५२२	वटा	१	५	कार्यसूचि तयार भैसकेको, सेवा प्रदायक छनौटको पक्रियामा
१.११. वन पैदावार ट्र्याकिंग सूचना प्रणाली (Forest Product Tracking Information System)	२२५२२	प्याकेज	१	५	कार्यसूचि तयार भई सेवा प्रदायकलाई दरभाउ पत्र पेश गर्न पत्राचार भएको ।
१.१२. वन अतिक्रमणको तथ्याङ्क अद्यावधिक गर्ने	२२५२२	प्याकेज	१	१०	वन अतिक्रमणको तथ्याँक संकलन फर्मेट तयार गरी पठाइएको।
१.१३. Ramsar Information Sheet (RIS) तयार गर्ने	२२५२२	वटा	६	१२	कार्यसूचि तयार भई, सेवा प्रदायक छनौटको पक्रियामा रहेको।
१.१४. वन संरक्षण सूचना संकलन एवं कक्ष सञ्चालन	२२५२२	वटा	१	१०	संचालनमा रहेको
१.१५. साइटिस सम्बन्धि प्रतिवेदन तयारी	२२५२२	पटक	१	५	जटामसीको प्रथम चरणको रिर्पोट CITES सचिवालयमा पेश गरिसकिएको।
१.१६. वन सम्बन्धि तथ्याङ्क व्यवस्थापन	२२५२२	प्याकेज	१	१५	निरन्तर जारी

१.१७. वैज्ञानिक वन व्यवस्थापनको समीक्षा, सहजीकरण र कार्यान्वयन	२२५२२	प्याकेज	१	१५	कार्यविधि परिमार्जनको लागि राष्टियस्तरको कार्यशाला गोष्ठी सम्पन्न ।
१.१८. वन डढेलो सम्बन्धी अध्ययन, अनुगमन र सहजीकरण	२२५२२	प्याकेज	१	१०	कार्यजारी
१.१९. मानव वन्यजन्तु द्वन्द सम्बन्धि अध्ययन तथा प्रकोपस्थल तथा प्रजाति पहिचान	२२५२२	वटा	१	१०	कार्यसूचि तयार भैसकेको, सेवा प्रदायक छनौटको पक्रियामा
१.२०. सिमसारको जैविक विविधता संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धि अध्ययन गर्ने	२२५२२	प्याकेज	१	५	कार्यसूचि तयार भैसकेको, सेवा प्रदायक छनौटको पक्रियामा
१.२१. विभिन्न राष्ट्रिय पुरस्कारहरु (गणेशमान सिंह सामुदायिक, कबुलियती, निजी, गणेश बहादुर शाहि संरक्षण, साझेदारी वन)	२२५२२	वटा	५	२०	१ वटा पुरुस्कार वितरण कार्यक्रम सम्पन्न
१.२२. गुराँस तथा बिजयसालको योजना कार्यन्वयन	२२५२२	वटा	१	१५	गुराँसको कार्ययोजना प्रकाशनको अन्तिम चरणमा रहेको
१.२३. अन्य प्रयोजनका लागि भोगाधिकार दिइएको वनक्षेत्र अनुगमन मूल्यांकन	२२६११	वटा	१००	५०	२८ वटा अनुगमन सम्पन्न (सोलु, नुवाकोट, रसुवा, पाल्पा, रुपन्देही, कपिलवस्तु, प्यूठान, अर्घाखाची, महोत्तरी, काभ्रेपलान्चोक, धनकुटाका विभिन्न आयोजना/योजना गरी जम्मा ४० वटाको अनुगुमन कार्य सम्पन्न)
१.२४. वन अतिक्रमण नियन्त्रण, सहजीकरण र अनुगमन	२२६११	प्याकेज	७	७	तथ्याँक अध्यावधिक गर्ने कार्य भैरहेको ।
१.२५. सामुदायिक वनमा पर्यापयर्टन तथा उद्यम विकास अनुदान	२६४१३	वटा	१००	१००	कार्यविधि तयार तयार गरी मन्त्रालयमा पेश भएको ।
१.२६. काष्ठ तथा गैरकाष्ठ वन उद्यम प्रबर्धन विकास, अनुदान	२६४१३	प्याकेज	१	१००	कार्यविधि तयार तयार गरी मन्त्रालयमा पेश भएको ।
			जम्मा	६६९	

कार्यक्रम/क्रियाकलापको नाम	खर्च शिर्षक	ईकाई	परिमाण	वजेट	
१.१ .वन उद्यम विकास कार्यक्रम	२६४२३	पटक/संख्या	१	९५०	कार्यविधि तयार तयार गरी मन्त्रालयमा पेश भएको ।
१. २ वन जन्य कच्चा पदार्थमा आधारित निर्यातजन्य उद्योगको लागि उपकरण खरिदमा अनुदान	२६४२३	संख्या	१	५०	कार्यविधि तयार तयार गरी मन्त्रालयमा पेश भएको ।
			जम्मा	१०००	

बजेट रु लाखमा

जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम

	कार्यक्रम /क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	इकाई	परिमाण	बजेट	कार्यप्रगतिको अवस्था
	अ) पूँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु					
१	ग्रामिण सडकको भू स्खलन रोकथाम प्रविधि प्रवर्द्धन	29611	प्याकेज	1	15	स्थान छनौट, TOR तयारी
२	**Developing Climate Resilient Livelihoods in Vulnerable Watersheds in**	29611				अवधारणा मस्यौदा तयारी (सुनकोशी जलाधार)
२.१	संवेदनशील तथा वस्ति जोखिमपयुक्त क्षेत्रको पहिरो रोकथाम	29611	क्षेत्रफल/स्थान	2	12	"
२.२	पानी स्रोत व्यवस्थापन तथा बहुउपयोग	29611	क्षेत्रफल/स्थान	2	28	"
२.३	संरक्षण पोखरीहरुको निर्माण/मर्मत	29611	वटा	2	6	"
२.४	क्षतिग्रस्त भूमी पुनरुत्थान, संरक्षण प्रविधि विकास	29611	क्षेत्रफल/स्थान	2	10	"
३	**भू-उत्पादकत्व अभिवृद्धीका लागि कृषी वन तथा जडीबुटी खेती प्रणाली विकास**					"
३.१	कृषि वनका लागि घाँस/रुख प्रजातिका विरुवा उत्पादन/खरिद	29611	क्षेत्रफल/स्थान	4	20	"
३.२	कृषि वन प्रविधि कार्यान्वयन (संरक्षण र व्यवस्थापन समेत)	29611	क्षेत्रफल/स्थान	4	18	"
	आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु					
४	वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी (गोष्ठि तथा कार्यशाला)	22512	पटक	1	3	
५	बार्षिक प्रतिबेदन प्रकाशन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	22512	प्रति	500	5	
६	पुस्तकालय ब्यबस्थापन (प्रचार प्रसार तथा सामाग्री उत्पादन तथा प्रकाशन र वितरण)	22512	पटक	1	2	ल.इ. स्वीकृत
७	सरक्षण दिवस समारोह	22512	पटक	2	4	
८	नेटवर्क अपग्रेटिङ तथा सफ्टवयर ब्यवस्थापन	22512	पटक	1	2.5	
९	बृहद जलाधार रणनीतिक व्यवस्थापन योजना	22512	वटा	1	3.5	स्थान छनौट, TOR तयारी

	तर्जुमा					
१०	योजना आयोजना पहिचान, सर्भेक्षण	22512	वटा	2	6	स्थान छनौट, TOR तयारी
११	संवेदनशिल जलाधार क्षेत्र पहिचान सर्भेक्षण र व्यवस्थापन योजना तर्जुमा	22512	क्षेत्रफल/ स्थान	3	15	स्थान छनौट, TOR तयारी
१२	सिमसार क्षेत्र पहिचान, नक्साकंन र व्यवस्थापन योजना तर्जुमा	22512	पटक	1	5	TOR तयारी
१३	शहरी जलाधार क्षेत्रमा कृत्रिम जलभरण सम्बन्धि अध्ययन अनुसन्धान	22512	पटक	1	5	स्थान छनौट, TOR तयारी
१४	जोखिमयूक्त बस्तीहरुको पहिरो नक्साकंन तथा व्यवस्थापकीय योजना तयारी	22512	पटक	4	12	स्थान छनौट, TOR तयारी
१५	पहिरो व्यवस्थापन नीती तर्जुमा	22512	वटा	1	5	TOR तयारी
१६	भू उपयोग व्यवस्थापन नीति, रणनीति तथा मापदण्ड तयारी	22512	वटा	1	4	TOR तयारी
१७	कृत्रिम जलभरण प्रदर्शन स्थल निर्माण	22512	प्याकेज	1	15	स्थान छनौट, TOR तयारी
१८	**Developing Climate Resilient Livelihoods in Vulnerable Watersheds in Nepal**	22512				अवधारणा मस्यौदा तयारी (सुनकोशी जलाधार)
१८.१	माटो/पानी नमुना परिक्षण	22512	क्षेत्रफल/ स्थान	2	3	"
१८.२	प्रयोगशाला सुदृढीकरण	22512	वटा	1	3	"
१८.३	आयोजना संचालनका लागि प्रशासनिक तथा वीत्तिय समन्वय सहजिकरण	22512	पटक	2	6	"
१८.४	बहुप्रकोप व्यवस्थासपन तालिम, अन्तरक्रिया	22512	पटक	1	4	"
१८.५	स्थानीय महिला समुदायलाई लैंगिक सशक्तिकरण	22512	पटक	2	3	"
१८.६	आयोजना संचालनका लागि विज्ञ/सेवा/परामर्श तथा अन्य सेवा शुल्क	22512	जना	9	20	"
१८.७	आयोजना सहजीकरण तथा संचालन सम्बन्धी खर्च (मसलन्द, समन्वय खर्च, चियापान, अतिथि आदीसत्कार (भूसंरक्षण)	22512	पटक	10	5	"
१९	**भू-उत्पादकत्व अभिवृद्धीका लागि कृषी वन तथा जडीबुटी खेती प्रणाली विकास**					"
१९.१	समुदाय पहिचान र सशक्तिकरण	22512	समूह	4	12	"

८.२ अन्य उपलब्धीहरु

- ८४ डिभिजन वन कार्यालय, १४ वटा भू-तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय १ वटा वन वीउ प्रयोगशाला तथा भण्डारण केन्द्र र ४ वटा रिभर बेसिन कार्यालय स्थापना तथा संचालन
- १८ वटा जिल्लाको वन व्यवस्थापन सम्बन्धि पञ्चवर्षीय कार्ययोजना स्वीकृति
- १६ वटा जिल्लाको आपूर्ति समितिको कार्ययोजना स्वीकृति
- कैलाली जिल्लामा १५ हेक्टर वन क्षेत्रको अतिक्रमण हटाइएको
- २०५ हेक्टर क्षेत्रमा थप वृक्षारोपण
- निजी वनबाट २५ लाख काठ उत्पादन र सो को नियमन
- लालीगुँरासको संरक्षण कार्ययोजना स्वीकृत
- प्राथमिकता प्राप्त ८ वटा आयोजनालाई १७६ हेक्टर वन क्षेत्र उपलब्ध गराइएको ।
- साझेदारी वनको १ वटा कार्ययोजना स्वीकृत ।
- बेरुजुको कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयन प्रकृया अगाडि बढाइएको ।

आ.व. २०७५/७६ को खर्च विवरण

क्र.सं.	कार्यक्रम	बजेट उप शिर्षक	वार्षिक बजेट (लाखमा)	हालसम्मको खर्च (लाखमा)	हालसम्मको खर्च प्रतिशत
१	राष्टिय वन विकास तथा व्यवस्थपान कार्यक्रम	पुँजीगत	२२२	०	०
		चालु	४४७	७.४४३९	१.६७
२	जलाधार संरक्षण् तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम	पुँजीगत	१०९	०	०
		चालु	१९७	३.१२३७५	१.५९
३	डिभिजन वन कार्यालय	पुँजीगत	३२	०.८५९९९	२.६९
चालु			३०.४५३	१.९०१८५४	६.२५

९. सुचना अधिकारी र प्रमुखको नाम र पद

कार्यालय प्रमुखः	राम प्रसाद लम्साल (सह सचिव प्रा.)
पदः	महानिर्देशक
सुचना अधिकारीः	जीवनाथ पौडेल
पदः	व्यवस्थापन अधिकृत (उपसचिव प्रा.)

१०. ऐन, नियम, नियमावली वा निर्देशिकाको सूची

(Policy, Act, Rules, Regulations and Guidelines related to the DoF)

१.वन ऐन, २०४९

२. वातावरण संरक्षण ऐन, २०५३

३. निजी वन राष्ट्रियकरण ऐन, २०१३

४. संकटापन्न वन्यजन्तु तथा वनस्पतिको अन्तरराष्ट्रिय व्यपार नियन्त्रण ऐन, २०७३

५.वन नियमावली, २०५१

६. चितवन राष्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०३०

७. राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली, २०३०

८. वन्यजन्तु आरक्ष नियमावली २०३४

९. संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापननियमावली, २०५३

१०.वतावरण संरक्षणनियमावली, २०५४

११.कंचनजंगा संरक्षण क्षेत्र व्यवस्थापन नियमावली, २०६४

१२. संरक्षण क्षेत्र सरकारी व्यवस्थापन नियमावली, २०५७

१३. बाँके रास्ट्रिय निकुञ्ज नियमावली, २०६४

१४. राष्ट्रिय संरक्षण रणनीति, २०४५ (National Conservation Strategy 1988)

१५. वन नीति,२०७१

१६. संशोधित वन क्षेत्र निति, २०५७

१७. कबुलियति वन नीति, २०६०

१८. राष्ट्रिय सिमसार नीति, २०५९

१९. राष्टिय सिमसार नीति, २०६१

२०. तराई भू परिधि–बृहद् रणनिति, २०६२

२१. राष्ट्रिय जैविक विविधता रणनीति, २००२

२२.अनुगमन तथा मूल्यांकन अवधारणा तथा रणनीति, २०६०

२३.वन अतिक्रमण नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन रणनीति,२०६८

२४.आगलागि नियन्त्रण रणनीति

२५.वन क्षेत्रको गुरु योजना, २०४६

२६ राष्ट्रपति चुरे-तराई मधेश संरक्षण विकास समिति (गठन) आदेश, २०७१

कार्यविधि निर्देशिका

- वन क्षेत्रको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन तथा प्रारम्भिक वातावरणिय परीक्षण प्रतिवेदन मार्गदर्शन, २०६०
- ब्यवसायीक प्रयोजनका लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराउनेनिर्देशिका २०६८
- सामुदायिक वनको निर्देशिका २०५२
- सामुदायिक वन मार्गदर्शन, २०६५
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको आर्थिक कार्यविधिनिर्देशिका, २०७३
- साझेदारी वन व्यवस्थापन मार्गदर्शन, २०६१
- ब्यवसायीक प्रयोजनका लागि कबुलियती वन उपलब्ध गराउने कार्यविधि, २०६८
- वन सर्वेक्षण निर्देशिका २०५७
- वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन निर्देशिका २०७१
- गैर सरकारी सेवाप्रदायक निर्देशिका, २०६१
- गैरकाष्ठ वन पैदावारको स्रोत सर्वेक्षण मार्गदर्शन २०६९
- सामुदायिकवनको काठर दाउरा सङ्कलन तथा बिक्रि(वितरण निर्देशिका,२०७१
- वन पैदावार सकलन तथा विक्री वितरण निर्देशिका, २०७३
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि रास्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धि
- जिल्ला वन पैदावार आपूर्ति समितिको कार्यविधि (पहिलो संसोधन) निर्देशिका२०७३
- बन्यजन्तुको आखेटोपहार ब्यबस्थापन सम्बन्धि कार्यविधि, २०७२
- राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त योजनाको लागि रास्ट्रिय वन क्षेत्र प्रयोग गर्ने सम्बन्धि कार्यविधि , २०७४
- भूकम्प पिडितहरुको लागि काठ उत्पादन, आपूर्ति र ब्यस्थापन निर्देशिका,२०७२

११. विभागको वेवसाइटको विवरण

वन तथा भू-संरक्षण विभागको वेवसाइटको विवरण यसप्रकार रहेको छ ...http://www.dofsc.gov.np

१२. विभागले वर्गीकरण तथा संरक्षण गरेको सुचनाको नामावली र त्यस्तो सुचना संरक्षण गर्न तोकिएको समायावधि

- हालसम्म सुचनाको वर्गीकरण नभएको

१३. विभागमा परेका सुचना माग सम्बन्धि निवेदन र सो उपर सुचना दिएको विवरण

भष्ट्राचार विरुद्ध साझा मञ्च नेपालका तर्फबाट मिति २०७७।८।२३ मा माग गरेको सूचना मिति २०७५।८।२७ मा उपलब्ध गराएको ।

१४ .विभागका सुचनाहरु अन्यत्र प्रकाशन भएका वा हुने भएको भएसोको विवरण

- हाम्रो वन वार्षिक,
- सामुदायिक वन वुलेटिन
- कल्पवृक्ष पत्रिका मासिक,
- लालीगुँरासको संरक्षण कार्ययोजना
- साइटिस सम्बन्धि पुस्तिका
- Status study of important medicinal plant species

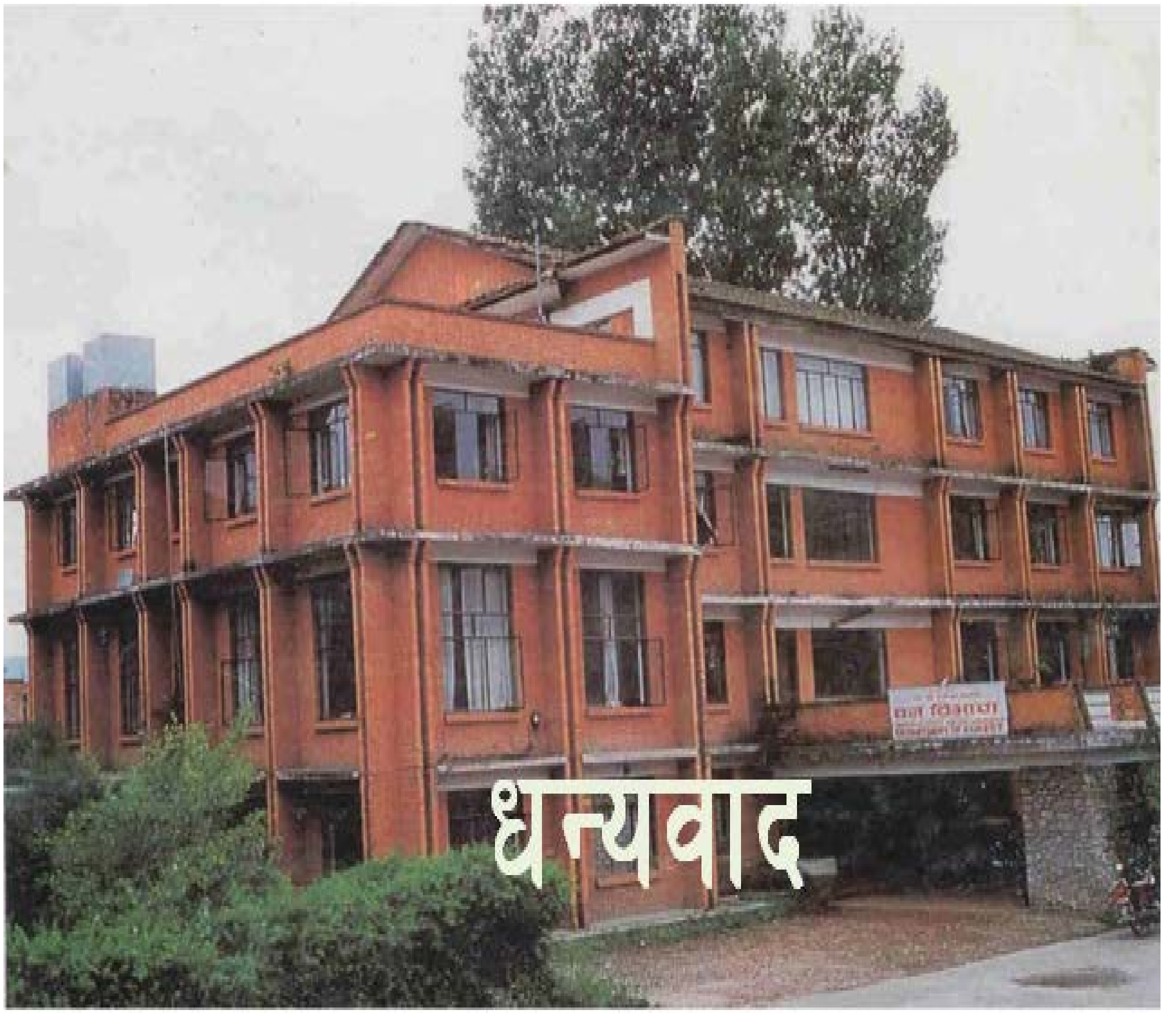
धन्यवाद